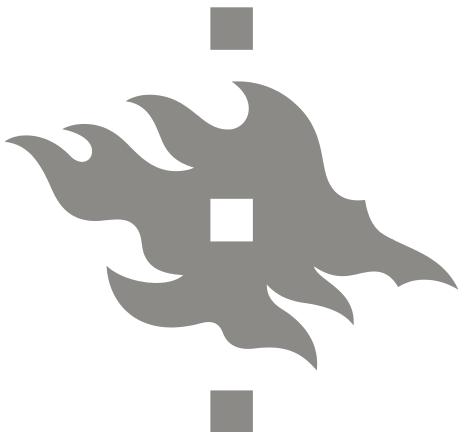

Luomuvalvonta Suomessa

20.10.2015

Brita Suokas, projektisuunnittelija

**Luomuvalvonta pakollisesta rutiinista vahvuudeksi
luomueläintiloilla-hanke**

B_Suokas

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Sisällysluettelo

- Diat 3-5 Hankkeen esittely
- Diat 6-20 Valvontajärjestelmän esittely
- Diat 21-25 Toimijoita valvonnassa, TOP 5
- Diat 26-39 Nykytilan kartoitus ja kehittämis ehdotukset
- Diat 40-44 Tyytyväisyyttä ja hyötyjä

Luomuvälvonta pakollisesta rutiinista vahvuudeksi luomueläintiloilla toteutusaika 1.1.2015 – 31.12.2016

Kuva Brita Suokas

Hankkeen toteuttavat yhdessä

- Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti
- Valtakunnallinen Luomuliitto
- Alueelliset ProAgriat, Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Länsi-Suomi, Pohjois-Savo

Hanketiivistelmästä lisätietoa

<http://luomu.fi/tietopankki/luomuvalvonta-elaintiloilla/>

Hankkeen tausta

- Huhtikuussa 2014 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan
- 60 % kotieläintiloista, joilla pellot ovat luomutuotannossa, ja siten tiloilla on jo kokemusta luomuvalvonnassa mukanaolosta, ilmoitti luomueläintuotantoon siirtymisen esteeksi byrokratian ja tarkat säädökset
- Epäilyksistä huolimatta tutkimuksesta ilmenee, että luomutuotantoon siirtymiseen on niin paljon kiinnostusta, että luomueläintuotanto joka tapauksessa laajenee

Luomuvalvontajärjestelmän esittely

Mainoskuva Yhdysvalloista USDA valvontajärjestelmästä

Valvonnan pohjana tuotantosäännöt

- Kaikkialla maailmassa, missä luomutuotteita tuotetaan tuotannon kriteerit ovat perusperiaatteiltaan samat
- Luomu-laatusanan saa liittää vain tuotteisiin, joiden tuotannossa on noudatettu yhteisesti sovittuja luomutuotantoehtoja, joiden toteuttaminen on varmistettu
- Euroopassa luomutuotannon tuotantosäännöt on kirjoitettu EU:n luomulainsäädäntöön, jota kaikissa jäsenmaissa on noudatettava oman valvontajärjestelmän pohjana

Suomalainen luomuvälvonta

- Luomuyhdistykset ja 4H aloittivat luonnonmukaisen kasvintuotannon tarkkailutoiminnan 1980-luvun alussa
- Biodynaaminen yhdistys oli aloittanut jo aiemmin
- 1985 Luomuliitto otti valtakunnallisen vastuun
- Eläintuotannon mukaan 1988
- 1995 EU:hun liittymisen toi viranomaisvälvonnasta
- Luomuliitto jatkoi eläintuotannon välvonnasta vastaavana 1999 saakka

EU-laeissa tuotantosäännöt määritelty

- maataloustuotannolle
 - viininviljelylle
 - mehiläistarhaukselle
 - sienten kasvatukselle
 - simpukoiden, merilevän ja kalojen viljelylle
 - luomukeruutuotteille
- näistä raaka-aineista valmistettujen elintarvikkeiden ja nautintoaineiden jatkojalostukselle
 - Luomuasetykset ovat sellaisenaan voimassaolevaa lainsäädäntöä kaikissa jäsenmaissa

Valvontajärjestelmän osat 1/3

- MMM
- Luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden ja luonnonmukaisen tuotannon valvonnan ja valvonnan suunnittelun yleinen ohjaus kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle
- Elintarvikeviraston tehtävät
- suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti luonnonmukaisen tuotannon sekä luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden ja niiden maahantuonnin ja maastaviennin valvontaa

Valvontajärjestelmän osat 2/3

- Toimija
- kaikki, jotka ovat hakeutuneet luonnonmukaisen tuotannon valvontaan ja sitoutuneet noudattamaan tuotantoehtoja
- Valtuutettu tarkastaja, ulkopuolisen katse
- käy paikanpäällä toimijoiden luona, tekee arvion siitä onko toimija noudattanut luonnonmukaisen tuotannon tuotantoehtoja

Valvontajärjestelmän osat 3/3

- Luomuvalvontaviranomaisen lähettää tarkastajat toimijoiden luokse (Evira, ely-keskus, Valvira)
- Päätös tarkastuksen tuloksesta
- Asiakirjaselvitys toimijalle (luomutodistus)
- Voimassa seuraavan vuoden loppuun

FI-EKO- ja alue 101- 115
Tuotettu Suomessa
Finskt jordbruk

- Evira FI-EKO-201
- Valvira FI-EKO-301

Luomuvälvonta pähkinäkuoressa 1/2

- Alkutuotannon ja tiloilla itse tuotetuista raaka-aineista jalostetun ja pakatun tuotannon valvonta
EU <-> MMM <-> Evira <-> 15 manner-Suomen ely-keskusta
- Alkoholijuomat EU <-> MMM <-> Valvira
- Varsinainen elintarvikkeiden jalostus, maahantuonti, rehut ja lisäysaineistot MMM <-> Evira
- Evira raportoi EU:n komissiolle valvontakauden tuloksista kaikkien osalta

Luomuvalvonta pähkinänkuoressa 2/2

- Luomuelintarvikkeiden ja -maataloustuotteiden tuotantoa, markkinointia ja maahantuontia valvoo Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakuntahallitus
- FI-EKO-401
- Luomualkoholijuomien osalta valvonta kuuluu kuitenkin Valviralle

Evira valvoo tuotantoehdot 1/3

Tuonti. Myös tullivalvoo luomun tuontia

Elintarvikkeiden
jatkojalostus

Evira valvoo tuotantoehdot 2/3

- Luomurehujen valvonta kattaa tällä hetkellä tuotantoeläinten rehut, mutta ei lemmikkieläinten, vesiviljelyeläinten tai turkiseläinten rehuja
- Valvottua lisäysaineistoa ovat siemenet ja siemenperunat, istukassipulit sekä kukkasipulit, pistokkaat, varteoksat, perusrungot, taimet, pikkutaimet yms.

Euroopassa ja sen ulkopuolella

Tuonti

- Tuonnilla tarkoitetaan luomutuotteiden tuontia EU:n ulkopuolisista maista
- Sisämarkkinakauppa on muista EU:n jäsenmaista tapahtuvaa tavaroiden vapaata liikkumista – ei tuontia
- Hyväksytty kolmas maa lista EU:n ulkopuolisista maista, 11 maata

Eurooppalainen sertifioija EU:n ulkopuolella

- **'Soil Association Certification Limited'**
- Belize BZ-BIO-142
- Kamerun CM-BIO-142
- Kolumbia CO-BIO-142
- Egypti EG-BIO-142

Ely-keskuksen valvonnassa tuotantoehdot 1/3

- Luonnonmukainen tuotanto 1, Yleiset ja kasvintuotannon ehdot
- Peltoviljely, puutarhaviljely, kasvihuonetuotanto ja sienten viljely
- Oma ohje Alhainen jalostus eli vähäinen valmistus tuottajan omista raaka-aineista

Ely-keskuksen valvonnassa tuotantoehdot 2/3

- Kotieläinten tuotteet voi myydä elintarvikkeeksi ja eläimet jalostuseläimiksi
- Vuodat ja villat eivät ole luomutuotteita
- yksityiskohtaiset luomuehdot naudat, hevoset, siat, lampaat, vuohet ja siipikarja (kanat, helmikanat, ankat, kalkkunat ja hanhet)

Ely-keskuksen valvonnassa tuotantoehdot 3/3

- Mehiläistarhaus

hunaja, siitepöly ja kittivaha
luomua, mutta ei kennojen
mehiläisvaha

- Vähäinen valmistus tuottavan tilan omista raaka-aineista
- Keruutuotannon valvonta
- Luonnonkasvit, marjat, sienet elintarvikkeiksi, koristeiksi, kosmetiikan raaka-aineeksi, rohdoksiin jne.

Toimijoita valvonnassa

- ❖ 4255 luomutuottajaa, viljelijöitä ja puutarhureita (2015 ennakko)
- ❖ luomuviljeltyä peltoa 226 000 hehtaaria, mikä on 10 % koko maan peltoalasta. Kasvu viime vuodesta 5 prosenttia
- ❖ Eläintuotannon valvonnassa 825 tuotantopaikkaa, joista 61 mehiläistarhoja, (2014)
- ❖ Jatkojalostuksen valvonnassa 650 yritystä, (2014)
- ❖ Alkoholijuomien valvonnassa 22 valmistajaa (2015)

TOP 5 ely-keskukset

Eniten maataloja valvonnassa (% tiloista)

Pirkanmaa
(11,5)

Pohjois-
Pohjanmaa
(9,2)

Pohjanmaa
(8,0)

Etelä-
Pohjanmaa
(6,4)

Varsinais-
Suomi (6,3)

TOP 5 % maatilojen koko määrästä

• Ahvenanmaa	30,4
• Kainuu	18,2
• Pohjois-Karjala	15,3
• Pirkanmaa	11,5
• Etelä-Savo	11,1

❖ Vähiten toimijoita Lappi 52, Kainuu 133 ja Satakunta 155 alueilla

TOP 5 ely-keskukset. Luomuviljelty pello (% koko alueen pelloista)

Kainuu (27,2)

Pohjois-
Karjala (22,5)

Ahvenanmaa
(18,3)

Etelä-Savo
(14,4)

Pirkanmaa
(12,9)

TOP 5 eläintiloja valvonnassa

- 1. Pohjois-Karjala 92
- 2. Etelä-Pohjanmaa 91
- 3. Pirkanmaa 85
- 4. Pohjois-Savo, Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa 80
- 5. Varsinais-Suomi 66

❖ Vähiten toimijoita Lappi 10, Satakunta 20, Kaakkois-Suomi 28

Tilannekartoitus ja kehittämis ehdotukset

Kuva Brita Suokas

Nykytilannekartoituksella etsittiin vastauksia

- Mitä tarvitaan, jotta luomuvälvonnassa mukana olo ja välvontatyö sujuu mahdollisimman vaivattomasti
- Miten kirjanpidon ja muistiinmerkitsemisen avulla saataisiin riittävät tiedot välvontaa varten siten, että ne tuottavat tilalle myös tuotannossa/ tuotteiden markkinoinnissa hyödyksikäytettäviä etuja

Tuottajat 1/2

- Vastaajia 47 kpl, 8 % (570 yhteystietoa)
- Kaikista maakunnista, 3-4 kpl / ely-keskuksen alue
- Kaikki eläintuotantosuunnat mukana. Yhdellä tavanomaista rinnalla.
- Miehiä 36, Naisia 11. Vastaajien iän keskiarvo 47 vuotta
- Aloitus luomussa: 8 tilaa 1990-luvulla, 39 tilaa 2000-luvulla

Tuottajat 2/2

- 17 tilalla on suoramyyntiä
36% eli joka kolmannella tilalla
- 24 tilalla on tarvetta ja halua eläintuotannon laajentamiseen
51%, puolet tiloista
- 27 on tilayhteistyötä karjattomien tilojen kanssa
57%, yli puolet tiloista

Ely-keskusten luomuvalvonta-asiantuntijat

- 9 vastasi, 60% kaikista
- Kaikkia 15 tavoiteltiin puhelimitse ja s.postilla,
- Osa antoi vastaukset puhelinhaastattelussa
- Suurin osa kirjoitti itse vastaukset lomakkeelle puhelinkeskustelun jälkeen.
- Sekä naisia, että miehiä. Pitkään toimineita ja juuri aloittaneita.

Valtuutetut tarkastajat

- 10 vastaajaa. Otos 25 prosenttia kaikista eläintuotannon tarkastuksia tekevistä.
- Sekä naisia, että miehiä, eteläisimmästä Suomesta pohjoisimpaan
- Tarkastuskäyntejä vähimmillään 20 vuodessa ja enimmillään yli 100. Kaikki tarkastavat vähintään kahden ely-keskuksen alueella.
- Satakunta, Uusimaa, Etelä-Pohjanmaa, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Lappi, Varsinais-Suomi, Pohjois-Savo, Keski-Suomi, Häme, Kainuu

Tiivistetysti yhteenveto

- Ongelmia esiintyy, hiertävää tyytymättömyyttä
- Kuitenkin kaikilla on luottamus siihen, että järjestelmä toimii
- Valvonnan kautta saadaan selville toteutuvatko luomun lupaukset yhteiskunnalle ja kuluttajalle

Tyytymättömyyttä aiheuttavat 1/3

- Eviran tuotantoehtovihot ja viljelijäkirjeet ovat liian monimutkaisia kieleltään.
- Eläintuotannon asioita joutuu etsimään useista luvuista ja on vaarana, että lukija tekee tulkinnan käytännön toteuttamisesta väärin.
- Oikeaa laitaa tuntuu usein olevan vaikea saada tarkistettua, koska Eviran tarkastajat ja ely-keskusten luomervalvonta-asiantuntijat antavat eri tulkinnat sellaisista tuotantoehdoista, joiden osalta tuotantoehdoissa ei ole määritelty ja kuvattu yksiselitteistä vähimmäisvaatimustasoa tai toimintatapaa.

Tyytymättömyyttä aiheuttavat 2/3

- Tarkastajien työtapana on liian vaihteleva.
- Toiset toimivat neuvonnallisesti, eräät keksivät jopa ”uusia” tarkastuskohteita.
- Hankaluutta syntyy myös silloin kun tiedotus muuttuneista tuotantoehdoista ja opastus niiden vaatimasta dokumentoinnista ei tavoita kaikkia tuottajia ennen tarkastuskauden alkua, eikä tarkastajiakaan, silloin tuntuu siltä, kuin vaatimus tulisi esille äkkipäätä ja varoittamatta.

Tyytymättömyyttä aiheuttavat 3/3

- Muistiinpanojen ja kirjanpitoa vaativien asioiden määrä on paisunut hiljalleen niin suureksi, että siitä on muodostunut taakka.
- Kaikki hyväksyvät periaatteessa kirjanpitoa vaativat asiakokonaisuudet, koska ne pohjaavat tuotantoehtojen yksityiskohtien varmentamiseen
- Yksityiskohtaisuus on mennyt monin kohdin liiallisuuksiin. Vaaditaan esimerkiksi samasta asiasta sekä kuitteja että erillisiä kirjauksia.

Kehittämisehdotuksia 1/4

- Tuotantoehdot ja viljelijäkirjeet kansantajuisemmiksi
- Tuotantoehtojen tulkintojen tekemiseen mukaan koko ketju Eviran edustus - ely-keskusten edustus ja tuottajien sekä luomuneuvonnan edustajat
- Muistiinpanojen tekemistä vaativat asiat perataan yhdessä läpi. Mikä on todella tarpeen ja mikä ei, ja millä tarkkuudella

Kehittämisehdotuksia 2/4

- Kirjanpidossa ja muistiinpanoissa mahdollisimman paljon hyötykäyttöön sellaisia tapoja, joita käytetään jo elintarvikevalvonnan, eläinlääkintäkirjanpidon, eläinten ruokinnasta ja myynneistä pidettävän kirjanpidon ym. välineinä
- Sähköisen asioinnin kehittäminen koko valvontaketjuun

Kehittämis ehdotuksia 3/4

- Valtakunnallinen helpdesk-palvelu, josta saa apua dokumenttien kokoamisen vaatimukseen, ja saa tiedon, ovatko tuotantoehdot muuttuneet
- Koulutuksen avulla tarkastajien toiminnalle yhtenäiset käytännöt koko Suomeen
- Tuottajille ja luomuneuvonnalle selkeää tietoa tuotantoehtojen toteuttamisen vaatimuksista. Kasvi, eläin, siirtymävaihe, suoramyynä ja tuotteiden merkinnät

Kehittämisehdotuksia 4/4

- Tiloilla suunnitelmallisuus paremmaksi
- Viljelyn ja eläinten hoidon suunnittelussa tulee saada kristallinkirkkaasti selville ne tuotantoehdot, jotka koskevat oman tilan toimintaa ja kuinka ne dokumentoidaan.
- Vaikka luomutuotannon valvonta ei olekaan maataloustukiehtojen valvontaa, niin tukien vaatimukset ja hakujärjestelmä tulee ottaa huomioon, jotta vältytään ristiriitatilanteilta eri vaatimusten kesken

Tyytyväisyyttäkin löytyy

- Tuottajien kysymys
- Tuottaako valvonnassa mukanaolo hyötyä tilan toimintaan? Millaista?
- Ely-valvonta-asiantuntijoiden kysymys
- Tuottaako valvonnassa mukanaolo hyötyä tuottajille? Millaista?
- Vastaukset listattu yleisyysjärjestyksessä

Tuottajat tyytyväisiä 1/2

- Tarkastajan kanssa keskustelu antaa tietoa tuotantoehtojen muutoksista ja saa ohjeita muistiinpanovaatimusten ym. toteuttamiseen
- Luomutuen saaminen on tärkeää tilan taloudelle

Tuottajat tyytyväisiä 2/2

- Kuluttajat arvostavat tuotteita eettisen laadun ja turvallisuuden vuoksi
- Jatkuva seuranta on hyödyksi tilan tuotantotavan ja talouden kehittämisessä
- Luomutuotteena myyminen ja tuotteen lisähinta

Ely-valvonta-asiantuntijat hyödyistä

- Myynti luomutuotteena eteenpäin
- Tilojen välinen yhteistyö lisääntyy, mikä tuottaa kaikille etua
- Työmotivaatio lisääntyy, syntyy ammattitilpeyttä
- Tuotanto aikaansa hyötyä ympäristölle ja eläinten hyvinvointi parantuu
- Vähemmän torjunta-aineita ja antibioottijäämiä ravintoon

Kiitos mielenkiinnosta. Pidetään yhteyttä
brita.suokas@helsinki.fi ja 050 318 02 52

Kuva Brita Suokas

Lähteet

- Tuotantoehdot maatalous ja jatkojalostus, tuonti
- <http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/lomakkeet+ja+ohjeet/luomu/>
- Alkoholijuomien valvontajärjestelmä ja valmistus
- <https://www.valvira.fi/documents/14444/189244/luomuhje.pdf/f1ca3314-a578-4db6-8f72-13794f2391a9>